



ISSN 2146-2879

KIRIKKALE ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER

Sosyal Bilimler Enstitüsü

DERGİSİ

Aralık/December 2019 Cilt/Vol: 9 Sayı/No: Özel

SOSYAL BİLİMLER DERGİSİ

Yıl: 2019 Cilt: 9 Sayı: Özel

İSLAM BİLİM TARİHİ VE 2019 PROF. DR. FUAT SEZGİN YILI ÖZEL SAYISI

ISSN 2146-2879

Dergi içeriğinin tüm sorumluluğu yazarlarına aittir.

Ulusal hakemli dergi olarak yayımlanmasına 2011 yılında başlanan Sosyal Bilimler Dergisi Ocak ve Temmuz aylarında yılda iki sayı olarak devam etmektedir. 2019 Aralık Özel sayısından itibaren uluslararası hakemli dergi olarak yayın hayatını sürdürmektedir. Çok disiplinli bir dergi olan Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi sosyal bilimlerin tüm alanlarına açıktır. Yayımlanan makalelerde belirtilen görüşler yazarlarına aittir. Yazıların yayımlanması, derginin ya da üniversitenin bu görüşleri savunduğu anlamına gelmez.

Dergi ASOS, SOBIAD, Index Copernicus, ResearchBib, Academic Keys, Directory of Research Journals Indexing (DRJI) ve Türk Eğitim İndeksi tarafından taranmaktadır.

Aralık 2019, Ankara

Yayın-Proje: Şehriban Türüldür
Dizgi-Grafik Tasarım: Ayşe Nur Yıldırım
Kapak Tasarımı: Pegem Akademi

Baskı: Ay-bay Kırtasiye İnşaat Gıda Pazarlama ve
Ticaret Limited Şirketi
Çetin Emeç Bulvarı 1314.Cadde No:37A-B

0312 472 58 55

Yayıncı Sertifika No: 36306

Matbaa Sertifika No: 33365

Dergi İletişim

Tel: +90 0318 357 35 92

Faks: +90 0318 357 35 97

e-mail: sbd@kku.edu.tr

<http://dergipark.gov.tr/kusbd>

Dergi Yönetim ve Yazışma Adresi

Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
Merkez Yerleşke, 71450, Yahşihan-Kırıkkale



KIRIKKALE
ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER DERGİSİ

Yıl: 2019 Cilt: 9 Sayı: Özel

Sayı Editörü

Dr. Öğr. Üyesi Mehmet DOĞAN

Editörler Kurulu

Prof. Dr. İsmail AYDOĞAN

Doç. Dr. Abdüssamed YEŞİLDAĞ

Doç. Dr. Salim PİLAV

Dr. Öğr. Üyesi Aşır ÖZBEK

Editörler Kurulu Sekreteri

Arş. Gör. Mert Can ERDOĞAN

DANIŞMA KURULU

- Prof. Dr. Ali TAŞ, Kırıkkale Üniversitesi, Türkiye
Prof. Dr. Asım SALDAMLI, Mardin Artuklu Üniversitesi, Türkiye
Prof. Dr. Cemalettin İPEK, Ahi Evran Üniversitesi, Türkiye
Prof. Dr. Deniz Türsel ELİYYİ, Bakırçay Üniversitesi, Türkiye
Prof. Dr. Ekrem YILDIZ, Kırıkkale Üniversitesi, Türkiye
Prof. Dr. Hacı Ömer BUDAK, Kırıkkale Üniversitesi, Türkiye
Prof. Dr. Hamit PEHLİVANLI, Kırıkkale Üniversitesi, Türkiye
Prof. Dr. Harun BAL, Çukurova Üniversitesi, Türkiye
Prof. Dr. Hasan Said Ghazala, Umm Al-Qura University, Suudi Arabistan
Prof. Dr. Lamia Khalil Hammad, Yarmouk University, Ürdün
Prof. Dr. Mustafa BALCI, İstanbul Üniversitesi, Türkiye
Prof. Dr. Ömer ANAYURT, Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi, Türkiye
Prof. Dr. Öznur ÖZTOSUN ÇAYDERE Kırıkkale Üniversitesi, Türkiye
Prof. Dr. Ramazan Pars ŞAHBAZ, Gazi Üniversitesi, Türkiye
Prof. Dr. Ramoul Khaled, Ali Lounissi University, Blida 2, Cezayir
Prof. Dr. Rawaa Mahmoud Hussain, ABD
Prof. Dr. Sarah Kouder Rabah, Ali Lounissi University, Blida 2, Cezayir
Prof. Dr. Tlemcani Benyoucef, Ali Lounissi University, Blida 2, Cezayir
Prof. Dr. Veysel EREN, Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi, Türkiye
Doç Dr. Khaled Mustafa Apdelhadi Sarahna, Islamic Sciences College, Filistin
Doç Dr. Hakan DÜNDAR, Kırıkkale Üniversitesi, Türkiye
Doç Dr. Melih ÖZÇALIK, Manisa Celal Bayar Üniversitesi
Doç Dr. Mutlu TÜRKMEN, Bartın Üniversitesi, Türkiye
Doç Dr. Nedim YILDIZ, Ankara Üniversitesi, Türkiye
Doç Dr. Semra BORAN, Sakarya Üniversitesi, Türkiye
Doç Dr. Zübeyir TURAN, Ömer Halisdemir Üniversitesi, Türkiye
Dr. Ahmad Haji Safar, Qatar University, Katar
Dr. Ali Mohammad Ali Ghareeb, Islamic Sciences College, Filistin
Dr. Gamal Abd Elghany, Helwan University, Mısır
Dr. Khaled Karim, Elte University, Macaristan
Dr. Khamis bin Majed bin Khamis al Sabari, University of Nizwa, Umman
Dr. Mohammad Jaber Thalgi, Yarmouk University, Ürdün
Dr. Ouahiba Guetouche, University of Algiers 2, Cezayir

ÖZEL SAYI HAKEM KURULU

- Prof. Dr. Kamil Çolak, Osmangazi Üniversitesi
Prof. Dr. Numan Elibol, Osmangazi Üniversitesi
Prof. Dr. Rahman Ademi, Yıldırım Beyazıt Üniversitesi
Doç. Dr. Abdüssamed Yeşildağ, Kırıkkale Üniversitesi
Doç. Dr. Biray Çakmak, Uşak Üniversitesi
Doç. Dr. Ferhat Berber, Celal Bayar Üniversitesi
Doç. Dr. H. İbrahim Gök, Kırıkkale Üniversitesi
Doç. Dr. Kamil Şahin, Kırıkkale Üniversitesi
Doç. Dr. Mustafa Gençoğlu, Uşak Üniversitesi
Doç. Dr. Mustafa İsmail Dönmez, Selçuk Üniversitesi
Doç. Dr. Mustafa Kalkan, Çankırı Karatekin Üniversitesi
Doç. Dr. Ömer Bozkurt, Artuklu Üniversitesi
Doç. Dr. Sayime Durmaz, Çankırı Karatekin Üniversitesi
Doç. Dr. Sıddık Çalık, Yıldırım Beyazıt Üniversitesi
Doç. Dr. Yüksel Özgen, Çankırı Karatekin Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Abdurrahman Demirci, Artuklu Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Ahmet Demir, Kırıkkale Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Ahmet İsmailoğlu, Kırıkkale Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Fatih Güzel, Çankırı Karatekin Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Hafel Al Younes, Selçuk Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi İlyas Uçar, Amasya Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Kayhan Atik, Kırıkkale Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Mesut Cevher, Kırıkkale Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Walid Ramadan, Ankara Üniversitesi

ÖZEL SAYI ÜZERİNE

Cumhurbaşkanımız Sayın Recep Tayyip Erdoğan tarafından 6 Eylül 2018'de yayımlanan genelgeyle 2019, Prof. Dr. Fuat Sezgin Yılı olarak ilan edilmiş ve yıl kapsamında yapılacak etkinliklerin Türkiye'de ve dünyada koordinasyonu Prof. Dr. Fuat Sezgin İslam Bilim Tarihi ve Araştırmaları Vakfı ile yaptığımız protokol kapsamında Kırıkkale Üniversitesi'ne verilmiştir.

Bu yıl kapsamında 358 Üniversite, kurum ve kuruluş ile iş birliği protokolü imzalanmış ve 800 üzerinde etkinlik planlanmıştır. Bu etkinlikler; Prof. Dr. Fuat Sezgin isminin bir mekana verilmesi, sempozyum, panel, konferans ve sergi düzenlenmesi, İstanbul İslam Bilim ve Teknoloji Tarihi Müze ziyareti, araştırma merkezi kurulması, dergi çıkartılması, belgesel hazırlanması, yarışma düzenlenmesi gibi bir çok alanda planlandı. Yılın sonuna gelindiğinde planlananın üzerinde bine yakın etkinliğin gerçekleştirildiği görülmektedir. Önümüzdeki günlerde çıkaracağımız yıl almanağı ile bu etkinliklerin tamamını kamuoyu ile paylaşmış olacağız.

2019 Prof. Dr. Fuat Sezgin Yılı kapsamında yaptığımız etkinliklerdeki temel amacımız, İslam medeniyetinin dünya medeniyetine muazzam katkılarını insanımıza ve dünyaya anlatmak, geçmişten günümüze medeniyetin her safhasında var olduğunu ve gelecekte de var olacağını hatırlatmak ve en önemlisi gençlerimizi "başarabileceklerine" inandırmaktı. Yurt içi ve yurt dışında yapılan yüzlerce etkinliğe ve etkileşime geçtiğimiz binlerce gence dönüp baktığımızda bu amacı büyük oranda gerçekleştirmiş olmanın mutluluğu ve huzuru içerisindeyiz.

Bilim ve teknoloji tarihimiz incelendiğinde bilimsel kurumların, bilim insanlarının ve teknolojik ürünlerin geçmişten günümüze herhangi bir kesikliğe uğramadan dünya insanının istifadesine sunulduğunu görülmektedir. Geleceğin Büyük Türkiye'sini kurmak istiyor isek gençlerimizin "siz yapamazsınız", "sizin geçmişinizde zaten bir şey yok" cümlelerine itibar etmeden, Prof. Dr. Fuat Sezgin Hocamızın izinde Bilimsel Mirasımızı öğrenmeleri gerekmektedir. Kurtuba'da bnFirnas'tan, Galata'da Hezarfen Ahmed Çelebi'ye ulaşan bilim kanatlarımızı, Endülüs'te ez-Zehravi'den, Buhara'da İbn Sina'ya uzanan şifa ellerimizi, Semerkand'tan, Toledo'ya yeryüzünün yıldızları rasathanelerimizi, Bağdat'ta Beytu'l-Hikme'den, Fas'ta el-Karaviyyin Üniversitesi'ne bilim yuvalarımızı öğrenmek ve gelecek nesillere aktarmak, bilim insanlarımızın üzerinde bir sorumluluk ve ödev, bunları öğrenmek de gençlerimiz için bir zorunluluktur.

Yılın koordinasyonunu yapan üniversitemiz, aynı zamanda 40 etkinlik gerçekleştirmiştir. Cezayir'den Türkistan'a, Bakü'den Avusturya'ya, Hindistan'dan İsveç'e uzanan coğrafyada Prof. Dr. Fuat Sezgin Hocamızın ve bilim insanlarımızın dünya bilim tarihine katkıları anlatıldı. Üniversitemiz öğrencileri arasında bilgi yarışması düzenlendi, İstanbul'a müze ziyareti gerçekleşti, güzel sanatlar fakültemiz ve meslek yüksekokulumuz iki ayrı sergi hazırladı ve bu sergiler üniversitemiz dışında farklı üniversitelerde de sergilendi. Üniversitemizin tamamında gerçekleşen görsel tanıtımlar ile öğretim elemanlarımız ve öğrencilerimiz üzerinde farkındalık oluşturuldu. Üniversitemizin yıl kapsamında gerçekleştirdiği son etkinlik bilim dünyasının istifadesine sunulan Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi Özel Sayısıdır. Dergimizin bu sayısını "İslam Bilim Tarihi ve Fuat Sezgin Özel Sayısı" olarak hazırlayan enstitü yönetimimize ve bilimsel çalışmaları ile derginin bu sayısına destek olan değerli akademisyenlerimize teşekkür ediyorum.

Prof. Dr. Ersan ASLAN

Rektör-2019 Prof. Dr. Fuat Sezgin Yılı Koordinatörü

İÇİNDEKİLER / CONTENTS

Özel Sayı Üzerine vi

Fuat Sezgin'in Hayatı, Eserleri ve 2019 Yılı Etkinlikleri

Fuat Sezgin's Life, Works and The Activites of the Year of 2019

Mehmet DOĞAN, Mert Can ERDOĞAN 1-48

Emevîler Döneminde Beşerî Bilimler

Humanities in The Umayyad Period

Fatih ERKOÇOĞLU 49-60

Arap Şiirinde İlim

Knowledge in Arabic Poetry

Abdussamed YEŞİLDAĞ 61-70

İslam Dünyasında Gazali Sonrasında Bilim ve Felsefenin Temellükü

The Appropriation of Science and Philosophy in the Islamic World After Ghazali

Şamil ÖÇAL 71-82

İslam Medeniyet Dairesi İçerisinde Sikkeler, Kullanımları ve Gelişim Seyirleri

Coins in Islamic Civilization Department, Usage and Development

Mustafa KALKAN 83-112

İslam Tıbbını Avrupa'ya Tanıtan Mütercim: Constantinus Africanus (Afrikalı Konstantin)

The Interpreter to Introduce Islamic Medicine to Europe: Constantinus Africanus

Sayime DURMAZ 113-132

Batı'nın Karanlık Doğu'nun Altın Çağında Bilim: İslâm Bilim Tarihi Açısından Bir Karşılaştırma

Science In The East and The West During the Dark and the Golden Age: A Comparison in Terms of Islamic Science History

Ömer Ali KESKİN 133-154

154 Numaralı Pîşkeş Defterine Göre Padişah ve Şehzadelere Takdim Edilen İlmî Kitaplar (1675)

Scientific Books Presented to the Sultans and Princes (1675) According to Pishkash Book Number 154

Fatma ÜNYAY AÇIKGÖZ..... 155-168

Tanzimatı Meşrulaştırma Aracı Olarak Osmanlı'da İslam Bilim Tarihi Çalışmaları

Ottoman Studies on Islamic History of Science to Legitimize the Tanzimat

Mert Can ERDOĞAN 169-182

Prof. Dr. Fuat Sezgin'in Ölümünün Alman Basınına Yansıması

The Reflections of Death of Prof. Dr. Fuat Sezgin on the German Press

Zeynep İNAN ALİYAZICIOĞLU 183-194

مراحل تطوّر علم البلاغة عند العرب

Araplarda Belâğat İlminin Gelişme Aşamaları

Mustafa ALMAVAS 195-218

إسهامات علماء العرب والمسلمين في علم الفلك

Arapların ve Müslümanların Astronomiye Katkısı

Mahmud HİLAL, Ahmet İSMAİLOĞLU 219-228